

Tjekliste – Mundtlige forhandlinger

Juni 2025

Nærværende dokument, som er blevet udfærdiget af Rettens Justitskontor, er en ikke-udtømmende praktisk vejledning. For yderligere oplysninger om de processuelle regler vedrørende mundtlige forhandlinger for Retten henvises parterne ¹, de berørte, som er omfattet af artikel 23 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol (statutten) ², og deres repræsentanter ³ samt, i forbindelse med anmodninger om en præjudiciel afgørelse, de personer, der er bemyndiget til at repræsentere sig selv eller til at repræsentere en part i hovedsagen ⁴ (»bemyndigede personer«), til Rettens procesreglement (»PR«) og til Praktiske gennemførelsesbestemmelser til Rettens procesreglement (»PGB«), som er autentiske tekster.

For at lette læsningen anvendes i dette dokument udtrykket »repræsentant(er)« uden yderligere præciseringer til at betegne samtlige repræsentanter for parterne og de berørte, som er omfattet af statuttens artikel 23, samt bemyndigede personer.

Såfremt der bliver afholdt mundtlig forhandling med simultantolkning, opfordres parternes repræsentanter til at læse det supplerende dokument **»Vejledning for procederende parter** fra Direktoratet for Tolkning«.

I tilfælde af mundtlig forhandling via videokonference skal repræsentanterne overholde dokumentet **»Tekniske forudsætninger og praktiske anbefalinger til de parter og repræsentanter, der afgiver mundtlige indlæg via videokonference«**, som er blevet

¹ I henhold til artikel 1, stk. 2, litra c), i PR »forstås ved »part« og »parter« anvendt uden yderligere angivelse: enhver part i sagen, herunder intervenienterne«.

² I henhold til artikel 1, stk. 2, litra e), i PR »forstås ved »berørte, som er omfattet af statuttens artikel 23«: samtlige parter, stater, institutioner, organer, kontorer og agenturer, som i medfør af den anførte artikel kan indgive indlæg eller bemærkninger i en præjudiciel sag«.

³ I henhold til artikel 1, stk. 2, litra f), i PR »forstås ved »parternes repræsentanter«: de advokater og de befuldmægtigede, der repræsenterer parterne for Retten i overensstemmelse med statuttens artikel 19«.

⁴ I forbindelse med præjudicielle forelæggelser tager Retten hensyn til de processuelle regler, der gælder for den forelæggende ret, for så vidt angår repræsentationen af hovedsagens parter og deres personlige fremmøde. I henhold til artikel 203, stk. 3, i PR kan hovedsagens parter få tilladelse til at optræde som parter i en retssag uden bistand fra en advokat eller lade sig repræsentere af en anden person end en advokat, der er bemyndiget til at repræsentere dem, såfremt dette er fastsat i de regler, der gælder for den forelæggende ret.

udfærdiget af Rettens og Domstolens Justitskontorer i fællesskab samt af Direktoratet for Tolkning og Direktoratet for Informationsteknologi ved Den Europæiske Unions Domstol.

Disse dokumenter er tilgængelige på webstedet <https://curia.europa.eu> under »Retten – Sagsbehandlingen«.

Inden den mundtlige forhandling

1. **Liste over retsmøder i Retten:** findes på webstedet <https://curia.europa.eu> under »Retslisten«.
2. **Indkaldelse til retsmødet:** Med forbehold for særlige omstændigheder indkaldes repræsentanterne på Justitskontorets foranstaltning til retsmødet senest en måned inden afholdelsen heraf (De bedes være opmærksom på tidspunktet for indkaldelsen). Såfremt der skal afholdes en fælles mundtlig forhandling, skal indkaldelsen angive, hvilke sager der er omfattet af denne forhandling ⁵.
3. **Anmodning om anvendelse af tekniske midler:** En eventuel anmodning om anvendelse af tekniske midler med henblik på en præsentation skal fremsættes hurtigst muligt og senest to uger inden datoen for retsmødet ⁶.
4. **Stedet for retsmødet:** Retsmøderne finder sted i retslokalerne i Thémis-bygningen, Erasmus-bygningen eller Thomas More-bygningen. Deltagerne i et retsmøde vil ved deres ankomst få oplyst retslokalet af personalet i receptionen i Den Europæiske Unions Domstol.
5. **Adgang til bygningerne:** Deltagerne i et retsmøde gives adgang til institutionens bygninger via indgangen fra Rue du Fort Niedergrünwald, L-2925 Luxembourg). Et kort over bygningerne findes på webstedet <https://curia.europa.eu> under »Institutionen – Adgang til Domstolen – Kort over adgangen til Domstolen«.
6. **Parkering:** Af sikkerhedshensyn kan biler tilhørende deltagerne i et retsmøde ikke parkeres på institutionens parkeringspladser og skal følgelig parkeres uden for institutionen.
7. **Indgang til bygningerne:** Der skal fremvises **identitetsbevis** til sikkerhedspersonalet. Henset til de sikkerhedsforanstaltninger, der finder anvendelse i forbindelse med adgangen til Den Europæiske Unions Domstols bygninger, anbefales det repræsentanterne at træffe de fornødne forholdsregler for at kunne være til stede i retslokalet **senest 20 minutter inden retsmødets begyndelse** ⁷.
8. Med henblik på at sikre, at retsmødet forløber bedst muligt, opfordres repræsentanterne ligeledes til at underrette Retten om enhver **særlig foranstaltning, som kan gøre deres egen eller en anden retsmødedeltagers**

⁵ Artikel 106a i PR; punkt 201 i PGB.

⁶ Punkt 204 i PGB.

⁷ Punkt 205 i PGB.

faktiske deltagelse i retsmødet lettere, bl.a. i tilfælde af handicap eller nedsat mobilitet ⁸.

9. **Kontakt med Justitskontoret:** Justitskontoret skal **meddeles** enhver eventuel **forsinkelse** eller eventuelle **vanskeligheder** vedrørende tilstedeværelsen af en repræsentant eller af andre personer, der er indkaldt til retsmødet (telefon: (+352) 4303-1, e-mail: GC.Registry@curia.europa.eu); det skal desuden sikres, at Justitskontoret råder over de **rette telefonnumre** for at kunne komme i kontakt med repræsentanterne eller de indkaldte personer.

Direkte søgsmål ⁹

10. **Summarisk retsmøderapport:** Når Retten eller den refererende dommer finder det hensigtsmæssigt, udarbejder den refererende dommer en summarisk retsmøderapport. Såfremt der skal afholdes en fælles mundtlig forhandling, udarbejdes der en summarisk retsmøderapport særskilt for hver af de pågældende sager eller samlet for samtlige disse sager, medmindre Retten eller den refererende dommer beslutter andet. Denne (disse) rapport(er) forkyndes af Justitskontoret for alle de partsrepræsentanter, der er blevet indkaldt til denne mundtlige forhandling, på samtlige processprog i de pågældende sager. Hvis der udarbejdes en (eller flere) summarisk(e) retsmøderapport(er), bestræber Retten sig på at fremsende denne (disse) til partsrepræsentanterne tre uger før retsmødet ¹⁰.
11. Såfremt en part vil anmode om en **fravigelse af sprogordningen** med hensyn til anvendelse af et andet sprog end processproget under den mundtlige forhandling, skal den pågældendes anmodning fremsættes mindst to uger inden datoen for retsmødet for at muliggøre en tilfredsstillende afholdelse heraf ¹¹. Medlemsstaterne kan anvende deres eget officielle sprog, når de indtræder i en sag, der verserer for Retten ¹².
12. **Deltagelse i retsmødet:** Hvis en repræsentant er forhindret i at **deltage i retsmødet**, skal denne underrette Retten herom **inden for en kort frist efter indkaldelsen** ¹³. Hvis en behørigt indkaldt partsrepræsentant ikke møder til den mundtlige forhandling, og vedkommendes fravær ikke er begrundet, vil den mundtlige forhandling blive afholdt i den pågældendes fravær. Repræsentanten

⁸ Punkt 207 i PGB.

⁹ Udtrykket »direkte søgsmål« er i artikel 1, stk. 2, litra j), i PR defineret som »samtlige søgsmål, der kan anlægges ved Retten, med undtagelse af anmodninger om præjudiciel afgørelse«.

¹⁰ Punkt 210 og 211 i PGB.

¹¹ Artikel 45, stk. 1, litra d), i PR; punkt 215 i PGB.

¹² Artikel 46, stk. 4, i PR.

¹³ Punkt 209 i PGB.

risikerer i så tilfælde at skulle tilbagebetale de udgifter, som institutionen har afholdt forgæves, navnlig i tilfælde af tolkning ¹⁴.

Præjudicielle sager ¹⁵

13. De berørte, som er omfattet af statuttens artikel 23, skal procedere på processproget ¹⁶. Såfremt repræsentanten for en part i hovedsagen vil anmode om en **fravigelse af sprogordningen** med hensyn til anvendelse af et andet sprog end processproget under den mundtlige forhandling, skal den pågældendes anmodning fremsættes inden for en kort frist efter modtagelsen af indkaldelsen til retsmødet for at muliggøre en tilfredsstillende afholdelse heraf. Fravigelsen kan være delvis og bl.a. vedrøre besvarelsen af de spørgsmål, der eventuelt er blevet stillet i retsmødet. I et sådant tilfælde skal den pågældende parts indledende indlæg og afsluttende indlæg afgives på processproget ¹⁷.
14. Medlemsstaterne kan anvende deres eget officielle sprog, når de deltager i en præjudiciel sag, der verserer for Retten ¹⁸. De stater, som er parter i EØS-aftalen, bortset fra medlemsstaterne, samt EFTA-Tilsynsmyndigheden kan anvende et andet af Den Europæiske Unions officielle sprog end processproget ¹⁹. De opfordres til inden retsmødet at oplyse Justitskontoret om, hvilket sprog de har valgt.
15. **Deltagelse i retsmødet:** De berørte, som er omfattet af statuttens artikel 23, og **som ønsker at deltage** i retsmødet, hvortil de er indkaldt, **skal meddele Retten dette inden for en kort frist efter indkaldelsen** og endvidere angive navnet på den advokat eller befuldmægtigede eller den person, der vil repræsentere dem i retsmødet, samt den taletid, som de ønsker at råde over ²⁰; det præciseres, at hvis en berørt, som er omfattet af statuttens artikel 23, er repræsenteret af flere repræsentanter, kan højst to af disse i princippet tage ordet, idet andre repræsentanter end dem, som har afgivet mundtlige indlæg, dog kan besvare spørgsmål, som dommerne måtte stille, og afgive de afsluttende indlæg ²¹. Hvis en berørt, som er omfattet af statuttens artikel 23,

¹⁴ Artikel 139, litra a), i PR.

¹⁵ Med udtrykket »præjudicielle sager« henvises til anmodninger fra retterne i en medlemsstat, der indgives til Den Europæiske Unions Domstol i henhold til artikel 267 TEUF, og som vedrører fortolkningen af traktaterne eller gyldigheden eller fortolkningen af retsakter udstedt af Unionens institutioner, organer, kontorer eller agenturer.

¹⁶ Punkt 215 i PGB.

¹⁷ Punkt 218 i PGB.

¹⁸ Artikel 46, stk. 4, i PR.

¹⁹ Artikel 46, stk. 5, i PR.

²⁰ Punkt 218 i PGB.

²¹ Punkt 229 i PGB.

har bekræftet sin deltagelse i retsmødet og vedkommendes fravær ikke er begrundet, vil den mundtlige forhandling blive afholdt i den pågældendes fravær. Den berørte risikerer at skulle tilbagebetale de udgifter, som institutionen har afholdt forgæves, navnlig i tilfælde af tolkning ²².

Deres ankomst til retslokalet

16. **Ankomst senest 20 minutter** inden retsmødets begyndelse ²³.

17. Henvendelse til retsbetjenten, således at denne:

- kan fastslå, hvem der er til stede
- bliver oplyst om enhver ændring eller tilføjelse af en repræsentant og om den/de repræsentant(er), der skal afgive mundtlige indlæg ²⁴
- i givet fald bliver oplyst om tilstedeværelsen af de personer, som ledsager repræsentanten/erne.

18. **Dommerne og protokolføreren** tager imod repræsentanterne, der er ikklædt deres kappe, 5-10 minutter inden retsmødets begyndelse (De bedes følge retsbetjentens anvisninger herom) ²⁵. En sådan modtagelse finder ikke sted i tilfælde af mundtlig forhandling via videokonference (hverken med de repræsentanter, der er til stede i retslokalet, eller med de repræsentanter, som afgiver mundtlige indlæg via videokonference).

Den mundtlige forhandlings forløb

19. Repræsentanterne skal som hovedregel **bære kappe stående bag den hertil opstillede pult, når de afgiver indlæg og besvarer spørgsmål fra Retten**. Hver repræsentant opfordres til at medbringe deres egen kappe. For det tilfælde, at repræsentanterne ikke råder over en kappe, har Retten nogle kapper til rådighed for dem, men da der kun er et begrænset antal kapper og kun i begrænsede størrelser, opfordres de pågældende repræsentanter til forinden at underrette Domstolen herom ²⁶.

20. **Skrankens opstilling** (set fra bordene i retning mod skranken):

- i midten af skranken: afdelingsformanden eller den enkelte dommer

²² Artikel 139, litra a), i PR.

²³ Punkt 205 i PGB. Dette giver navnlig tid til at udføre de formaliteter, der er beskrevet i punkt 17 og 18 nedenfor.

²⁴ Punkt 229 i PGB.

²⁵ Punkt 206 i PGB.

²⁶ Punkt 221 i PGB.

- til venstre og til højre i skranken: dommerkollegiets dommere placeret i den protokollære rækkefølge på begge sider af afdelingsformanden
- længst til venstre i skranken: i givet fald generaladvokaten
- længst til højre i skranken: protokolføreren.

21. **Bordenes placering under retsmødet** (set fra tilhørerpladserne mod skranken):

- Bordene længst til venstre og højre i retslokalet er forbeholdt Retten (retsbetjenten tager plads længst til højre i lokalet, og referendaren for den refererende dommer tager i givet fald plads længst til venstre).

Direkte søgsmål

- bord til højre: sagsøgerens repræsentant
- bord til venstre: sagsøgtes repræsentant
- repræsentanten for en intervenient tager almindeligvis plads bag ved repræsentanten for den part, til støtte for hvem vedkommende intervenerer (alt efter retslokalet).

Præjudicielle sager

Repræsentanterne tager frit plads ved bordene.

22. **Mikrofonen** skal altid benyttes af den person, der tager ordet stående bag pulten.
23. Det er strengt forbudt for såvel deltagerne i retsmødet som tilhørere at anvende apparater, som gør det muligt at foretage lyd- eller billedoptagelser af retsmødet.
24. **Mobiltelefoner:** Mobiltelefoner og andre kommunikationsapparater skal være slukket eller sat i flytilstand (»lydløs« tilstand forhindrer ikke interferens med de systemer, som anvendes til tolkningen).
25. **Retsmødets forløb og rækkefølgen af indlæg** (undtagen i særlige tilfælde)²⁷:

²⁷ Eventuelle tilpasninger kan foretages under hensyn til de særlige forhold i sagen/sagerne. Når f.eks. flere parter eller berørte, som er omfattet af statuttens artikel 23, forfægter de samme synspunkter for Retten, bør deres repræsentanter før den mundtlige forhandling samordne deres indlæg, således at gentagelser undgås (punkt 230 i PGB), og afdelingsformanden kan således beslutte at gruppere de mundtlige indlæg i henhold til den opfattelse, som forfægtes af de berørte, som er omfattet af statuttens artikel 23. Derudover kan der træffes specifikke foranstaltninger i tilfælde af forenede sager eller tilrettelægges en fælles mundtlig forhandling vedrørende flere præjudicielle sager (artikel 214 i PR).

Direkte søgsmål

- Retsbetjenten annoncerer, når dommerne og protokolføreren træder ind i retslokalet (repræsentanterne, de personer, der ledsager dem, og tilhørerne rejser sig).
- Dommerne og protokolføreren tager plads i skranken (repræsentanterne, de personer, der ledsager dem, og tilhørerne kan sætte sig).
- Afdelingsformanden indleder den mundtlige forhandling.
- Protokolføreren kalder den eller de pågældende sager.
- Indledende indlæg fra sagsøgerens repræsentant.
- I givet fald indledende indlæg fra repræsentanten for en intervenient til støtte for sagsøgeren.
- Indledende indlæg fra sagsøgte's repræsentant.
- I givet fald indledende indlæg fra repræsentanten for en intervenient til støtte for sagsøgte.
- I givet fald besvarelse af dommernes spørgsmål.
- Afsluttende indlæg fra sagsøgerens repræsentant.
- I givet fald afsluttende indlæg fra repræsentanten for en intervenient til støtte for sagsøgeren.
- Afsluttende indlæg fra sagsøgte's repræsentant.
- I givet fald afsluttende indlæg fra repræsentanten for en intervenient til støtte for sagsøgte.
- Afdelingsformanden hæver retsmødet.
- Dommerne og protokolføreren forlader skranken og følger efter retsbetjenten for at begive sig mod retslokalets baglokale (repræsentanterne, de personer, der ledsager dem, og tilhørerne rejser sig, indtil dørene lukkes).

Præjudicielle sager

- Retsbetjenten annoncerer, når dommerne, generaladvokaten og protokolføreren træder ind i retslokalet (repræsentanterne, de personer, der ledsager dem, og tilhørerne rejser sig).
- Dommerne, generaladvokaten og protokolføreren tager plads i skranken (repræsentanterne, de personer, der ledsager dem, og tilhørerne kan sætte sig).
- Afdelingsformanden indleder den mundtlige forhandling.
- Protokolføreren kalder den eller de pågældende sager.

- Indledende indlæg fra sagsøgeren i hovedsagens repræsentant(er); såfremt der er flere sagsøgere, følger rækkefølgen for det indledende indlæg i princippet den rækkefølge, hvori sagsøgerne præsenteres i anmodningen om præjudiciel afgørelse.
- Indledende indlæg fra sagsøgte i hovedsagens repræsentant(er); såfremt der er flere sagsøgte, følger rækkefølgen for det indledende indlæg i princippet den rækkefølge, hvori de sagsøgte præsenteres i anmodningen om præjudiciel afgørelse.
- Indledende indlæg fra medlemsstaternes repræsentant(er); såfremt der er flere medlemsstater, afgiver repræsentanten/erne for den medlemsstat, hvorfra anmodningen om præjudiciel afgørelse kommer, indlæg først. Dernæst følger de øvrige medlemsstater, som udgangspunkt i den protokollære rækkefølge.
- I givet fald indledende indlæg fra repræsentanten/erne for andre stater, der er parter i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, end medlemsstaterne, og fra EFTA-Tilsynsmyndigheden.
- I givet fald indledende indlæg fra tredjelandes repræsentant(er).
- I givet fald indledende indlæg fra repræsentanten/erne for institutionerne, organerne, kontorerne eller agenturerne i den protokollære rækkefølge.
- I givet fald besvarelse af dommernes, evt. generaladvokatens, spørgsmål.
- Afsluttende indlæg fra repræsentanten/erne, som udgangspunkt i samme rækkefølge som rækkefølgen for de indledende indlæg.
- Afdelingsformanden hæver retsmødet.
- Dommerne, generaladvokaten og protokolføreren forlader skranken og følger efter retsbetjenten for at begive sig mod retslokalets baglokale (repræsentanterne, de personer, der ledsager dem, og tilhørerne rejser sig, indtil dørene lukkes).

26. **Indlæggenes længde:** I forbindelse med deres indledende indlæg skal repræsentanterne overholde den længde, der er angivet i den af Justitskontoret forkyndte indkaldelsesskrivelse. Som udgangspunkt råder hver hovedpart eller berørt, som er omfattet af statuttens artikel 23, over 15 minutter (i sager om intellektuel ejendomsret råder de øvrige parter, som har fået tilladelse til at intervenere for EUIPO's appelkamre, ligeledes over 15 minutter), og hver intervenient i direkte søgsmål råder over 10 minutter; i tilfælde af mundtlig forhandling i forenede sager eller i en fælles mundtlig forhandling råder hver hovedpart eller berørt, som er omfattet af statuttens artikel 23, over 15 minutter for hver af de pågældende sager, og hver intervenient i direkte søgsmål råder

over 10 minutter for hver af disse sager, medmindre Justitskontoret har oplyst dem om andet i denne henseende ²⁸.

27. **Indgivelse af dokumenter:** Såfremt en hovedpart i undtagelsestilfælde foreslår at fremlægge dokumenter i retsmødet, bør parten medbringe tilstrækkelige fotokopier til dommerne i dommerkollegiet, generaladvokaten, repræsentanten for Justitskontoret, de øvrige parter, tolkene og referendaren for den refererende dommer og referendaren for generaladvokaten ²⁹.
28. **Udstyr:** Den pult, som den person, der tager ordet, står bag, og bordene er forsynet med simultantolkningssystemet.
29. **Lydoptagelse:** Der foretages en lydoptagelse af den mundtlige forhandling. Rettens præsident kan efter behørigt begrundet anmodning tillade en part, som har deltaget i retsforhandlingernes skriftlige eller mundtlige del, i Rettens lokaler at høre lydoptagelsen fra den mundtlige forhandling på det sprog, de talende anvendte under forhandlingen ³⁰.

²⁸ Punkt 227 i PGB.

²⁹ Punkt 233 i PGB.

³⁰ Artikel 115 og 224 i PR.